

به نام خداوند جان و خرد

رازهای ناگفته از نقاشی قهوه‌خانه‌ای

گردآورنده:

ابوالفضل طاهریان ریزی

سرشناسه: طاهریان ریزی، ابوالفضل، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدیدآور: رازهای ناگفته از نقاشی قهوه‌خانه‌ای / گردآورنده ابوالفضل طاهریان ریزی.
مشخصات نشر: تهران: طاهریان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ۵۶ ص؛ مصور. ۲۱×۱۴ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۸۴-۱۷۸-۲
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع: نقاشی قهوه خانه‌ای
Coffihouse painting
موضوع: شمایل‌نگاری -- ایران
Icon painting -- Iran
موضوع: نقاشان ایرانی
رده‌بندی کنگره: ND ۹۸۳
رده‌بندی دیویی: ۷۵۹/۹۵۰-۹۲
شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۹۷۶۹۱

«رازهای ناگفته از نقاشی قهوه‌خانه‌ای»

● گردآورنده: ابوالفضل طاهریان ریزی

- ناشر: انتشارات طاهریان ● نوبت چاپ: دوم ● سال چاپ: ۱۴۰۲ ● تیراژ: ۱۰۰ جلد
- قیمت: ۵۰/۰۰۰ تومان ● تایپ، صفحه‌بندی و طرح جلد: آرزو خسروپور ● چاپ: شهر
- شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۸۴-۱۷۸-۲ ● شابک الکترونیک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۸۴-۱۷۹-۹

آدرس: میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، خیابان لبافی نژاد، پلاک ۲۶۶، طبقه چهارم، واحد ۱۱
تلفن: ۶۶۹۷۰۷۶۷-۶۶۴۹۲۷۳۳ تلفکس: ۶۶۹۷۴۱۵۲ www.Taherianpress.com

با تشکر از همراهی هوشمندانه شما خواننده محترم، به اطلاع می‌رساند برای بهره‌گیری از تسهیلات و خدمات نوین حمایتی انتشارات طاهریان و همچنین شرکت در قرعه‌کشی خوانندگان ویژه مجموعه کتاب‌های به سوی موفقیت، لطفاً حتماً عدد ۱ را به شماره ۱۰۰۰۷۰۸۷ ارسال کنید تا یکی از برندگان ما باشید.

مقدمه

نقاشی قهوه‌خانه‌ای یکی از سبک‌های نقاشی کاملاً ایرانی در جهان است که حاصل تلاش افراد پاک و مظلومی است که سال‌ها در این عرصه تلاش کرده‌اند.

این اساتید، هنرمندان گمنام و فقیری بودند که در نهایت صداقت فرهنگ چندهزارساله ما را در قالب پرده‌هایی از دلاوری و رشادت رستم و اشکبوس و یا مظلومیت سهراب و سیاوش به تصویر می‌کشیدند و صحنه‌هایی قابل لمس از دشت کربلا را برای مردم کوی و برزن خلق می‌کردند و یاد آنها را گرامی می‌داشتند. اگر بخواهیم صفتی بارز را برای نقاشان قهوه‌خانه‌ای برگزینیم بی‌شک عاشقی یکی از بارزترین آنهاست.

آنها عاشقانه، زیباترین صحنه‌ها را در پس پرده‌های پیش روی ما باز کردند تا همچنان علی‌رغم تمامی فشارها و نامهربانی‌ها، فرهنگ اصیل ایرانی را زنده و پویا نگاهدارند.

به قولی نقاشی قهوه‌خانه‌ای هنری بود که جوابگوی نیازهای روز و ضروری عصر خود بود تا به نوعی تلنگری به انسانها برای بیدار شدن غیرت و تعصب ملی باشد. این سبک نقاشی را می‌توان تبلوری از تفکرات عارفانه و عالمانه اساتید در به تصویر کشیدن چهره‌ای از عشق به واضح‌ترین شکل ممکن است.

نقاشی قهوه‌خانه‌ای را شاید بتوان صدای رسای فرهنگ ایرانی برای استمرار و انتقال به نسل‌های بعدی دانست که زیر یوغ جباران قد علم کرد.

این هنر را می‌توان مرهمی دانست که بر روی ریش ریش مردم ایران از هجوم اسکندر و تازیان، مغولان و افغان‌ها و... دانست. حتی این هنر را می‌توان ققنوسی دانست که از زیر خاکستر سوخته اجداد چند هزار ساله ما سربرآورده است. تا بر سر ما سرود آزادگی و سربلندی همیشگی ایران را بخواند.

از طرفی پرده‌های نقاشی قهوه‌خانه‌ای کاربردی والا در هنر تعزیه‌خوانی در انتقال روح آزادگی امام حسین در صحرای کربلا داشت.

بعلاوه بسیاری از هیئت‌های مذهبی و تکایا از این پرده‌ها در دیوارهای خود بهره بردند. امروز ما می‌خواهیم پرده‌ای تازه از نقاشی قهوه‌خانه‌ای را در پیش روی شما بازگردانیم و لحظه‌ای هرچند کوتاه شما را به دلداری هنرمندان عاشق این عرصه برده و نگاهی تازه به آنها داشته باشیم؛ و چه بسا چند قطره اشکی هم به یاد همه محنت‌های آنها بریزیم.

این هنرمندان دل‌سوخته، متأسفانه هنرشان به دلایل مختلف ناشناخته و مهجور باقی مانده است. از این رو در این کتاب

مختصراً قصد داریم این نوع نقاشی و اساتید را خدمت شما معرفی کنیم و به نوعی یاد و خاطره آنها را زنده نگه داریم.

«یادداشت»

نقاشی قهوه‌خانه‌ای چیست؟

نقاشی‌های قهوه‌خانه تصویرگر چه چیزهایی در طول تاریخ بوده‌اند؟

نقاشی قهوه‌خانه‌ای را می‌توان ویتروینی متأثر از عرفان در فرهنگ و هنر ایران در عرصه‌های مختلف دانست. ... از معرفی سنن و غذاهای ایرانی در طول دوره‌های مختلف ایران تا جوشش زندگی مردم ساده‌دل که در زیر آسمان خدا زندگی می‌کنند. از معرفی ورزش باستانی ایرانی‌ها تا به تصویر کشیدن صحنه‌های پرسوز صحرای کربلا، از به تصویر کشیدن هنر معماری و هنر موسیقی، تا مهربانی‌ها و مهمان‌نوازی‌های مردم، از نگاه عاشقانه به معشوق، تا رسم عاشقی، از صداقت و پاکی و مظلومیت در پرده رستم و سهراب‌ها تا معصومیت در پرده سیاوش، از فتوت و جوانمردی در پرده‌های رستم تا بوی عطر تنباکو و صدای قل‌قل قلیان‌ها، و....

پرده‌های نقاشی را می‌توان پیام‌برهای بی‌ادعایی دانست که هزاران حرف ناگفته را از نسل‌های دل‌سوخته ایرانی به سمع علاقه‌مندان می‌رساندند.

چه عشق‌هایی که در این پرده‌ها نقش می‌بست و چه دلیرهایی که از این بوم‌ها نشأت می‌گرفت و چه وطن‌پرستی‌هایی در سایه این نقش‌ها در انقلاب مشروطه انعکاس یافت.

راستی اگر بخواهیم صورتی برای نقاشی قهوه‌خانه‌ای در ذهن تصویر کنیم آن تصویر چیزی جز عشق و عشق و عشق نیست.

استاد حسین قوللر آغاسی

یکی از بزرگترین اساتید نقاشی قهوه‌خانه‌ای بی‌شک استاد قوللر آقاسی بود. او فرزند استاد علیرضا قوللر آغاسی از هنرمندان کاشی‌ساز بود.

به مرور حسین از پدر این هنر را فرا گرفت و نقش‌های زیادی را بر سینه کاشی کشید.

به مرور هنر کاشی‌پزی از رونق افتاد زیرا مردم به دنبال تزئینات مدرن بودند.

استاد حسین از این رو به سمت لندی‌سازی و گچ‌بری روی آورد و کم‌کم سفارش تابلوهای نقاشی را برای امرارمعاش قبول می‌کرد. وی اولین سفارش پرده نقاشی شاهنامه را از قهوه‌چی مهربان میدان سید اسماعیل، مش صفر گرفت و در ازای آن چندین وعده چای و نان و غذا دریافت کرد.

لندی‌سازی چیست؟

لندی‌سازی هنر گچ‌بری به شکل پیش‌بخاری‌های زیبا و نقوش مکرر گل و گیاه در سقف می‌باشد. از این هنر در تزئین خانه‌های مسکونی و مساجد و قصرها استفاده می‌شد.

زندگی در آن دوره برای هنرمندانی مثل استاد حسین قولر بسیار سخت و طاقت‌فرسا بود. آنها مجبور بودند برای گذران زندگی کارهای مختلفی را انجام دهند ولی هیچ‌گاه از کار خود کم نمی‌گذاشتند.

سفارشات قهوه‌چی از یک پرده شاهنامه به چندین پرده از جنگ‌های مختلف رستم و صحرای کربلا افزایش یافت.

نقاشی صحرای کربلا

فقر و تنگدستی دوست و همدم همیشگی این هنرمند بزرگ اما متواضع و فروتن بود. استاد اصلی آنها برای کشیدن پرده‌های نوای دلشان بود آنها با دل و جان به صدای مردم، مؤذن، نقال و